

Könyvtári trendjelentések 8.

IT-SZOLGÁLTATÁSOK

2015–2021

TARTALOM

1. Az egyes távoli elérésű szolgáltatásokat biztosító könyvtári szolgáltatási pontok száma	1
2. Elektronikus katalógussal (OPAC) rendelkező könyvtári szolgáltatási pontok	2
3. Internethasználat lehetősége a könyvtári szolgáltatási pontokon	3
4. Saját, nyilvánosan elérhető digitalizált tartalom, szakmai adatbázis.....	4
5. Online szolgáltatás- vagy tartalomértékesítő rendszerrel rendelkező könyvtári szolgáltatási pontok	5
6. Használt-e a könyvtár integrált könyvtári rendszert (IKR) 2021-ben?	6
7. A használt integrált könyvtári rendszer típusa	7
8. A KSZR-szolgáltatóhelyeken használt integrált könyvtári rendszer típusa.....	8

Az *IT-szolgáltatások* című riportban röviden bemutatjuk a könyvtári szolgáltatási pontok informatikai ellátottságának helyzetét 2015 és

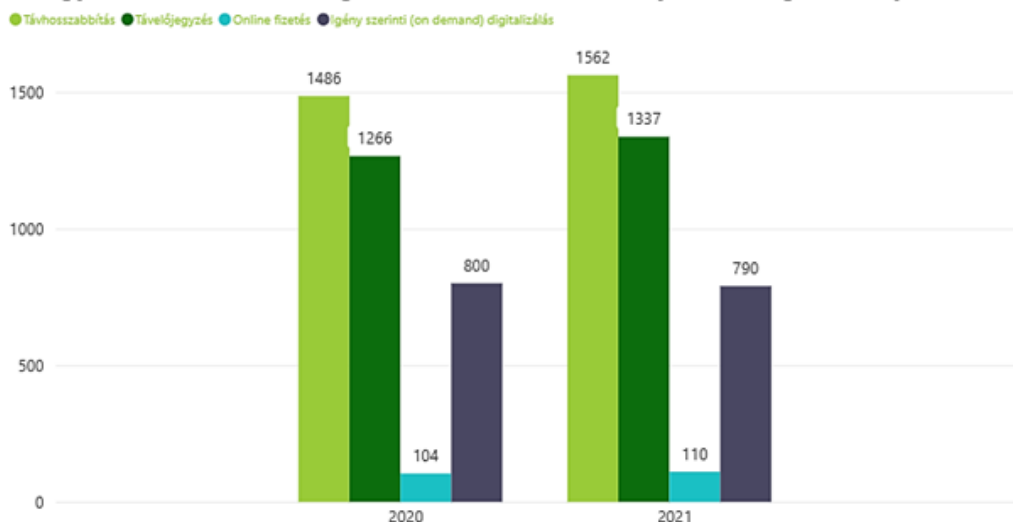
1. AZ EGYES TÁVOLI ELÉRÉSŰ SZOLGÁLTATÁSOKAT BIZTOSÍTÓ KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSI PONTOK SZÁMA

Az 1. ábra a távoli hosszabbítás, a távoli előjegyzés, a távoli (online) fizetés és az igény szerinti (*on demand*) digitalizálási szolgáltatást működtető könyvtárak számát szemlélteti. Az egyes oszlopok külön-külön értelmezendők, egy könyvtár többféle típusú távoli elérésű szolgáltatást is működtethet. Az *on demand* digitalizálás során a könyvtárak megrendelésre készítenek digitális kópiát egy analóg dokumentumból, a másik három szolgáltatás a

2021 között, illetve az először 2020-ban felmért szolgáltatásokról is beszámolunk.

távoli ügyintézését segíti. 2020-ban 1 486 könyvtári szolgáltatási ponton volt lehetőség a dokumentumok kölcsönzési idejének távoli meghosszabbítására, ez 2021-re 1 562-re változott. Távoli előjegyzésre 1 266 helyen volt lehetőség 2020-ban, 2021-ben viszont már 1 337 helyen. Az online fizetést 104 helyen biztosították a használók részére 2020-ban, míg 2021-ben valamivel több, 110 szolgáltatási ponton. Az igény szerinti digitalizálás lehetősége 800 szolgáltatási ponton volt elérhető 2020-ban, egy évvel később 790-en. Összességében elmondható, hogy egyre több könyvtári szolgáltatási ponton tesznek elérhetővé távoli elérésű szolgáltatásokat.

Az egyes távoli elérésű szolgáltatásokat biztosító könyvtári szolgáltatási pontok

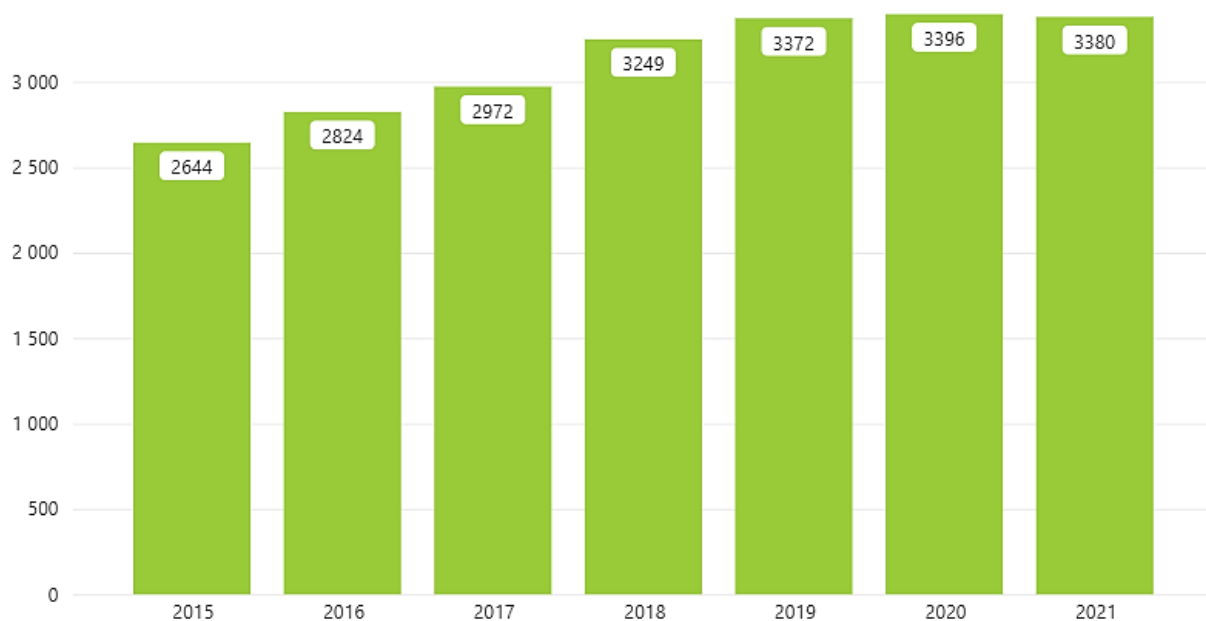
1. ábra: Az egyes távoli elérésű szolgáltatásokat biztosító könyvtári szolgáltatási pontok száma

2. ELEKTRONIKUS KATALÓGUSSAL (OPAC) RENDELKEZŐ KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSI PONTOK

Ahogy egyre több könyvtári szolgáltatási ponton történik meg a katalógus retrospektív konverziója, úgy válik egyre több helyen elérhetővé az elektronikus katalógus. Már 2015-ben is 2 644 könyvtári szolgáltatási pont rendelke-

zett a dokumentumok visszakeresésére szolgáló informatikai rendszerrel, ez az érték 2020-ra 3 396-ra nőtt, és 2021-ben is nagyságrendileg ugyanennyi maradt (3 380). A terjedés üteme az elmúlt három év során lassult, 2015 és 2017 között évente átlagosan 7%-kal több helyen lett elérhető az OPAC, 2018 és 2019 között már csak 4% volt a bővülés, 2019 és 2021 között pedig megállt. Mindössze az adatlapot beküldők 13%-a nem rendelkezik elektronikus katalógussal (2. ábra).

Elektronikus katalógussal (OPAC) rendelkező könyvtár szolgáltatási pontok számának alakulása

2. ábra: Elektronikus katalógussal (OPAC) rendelkező könyvtári szolgáltatási pontok

3. INTERNETHASZNÁLAT LEHETŐSÉGE A KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSI PONTOKON

Az internethasználat lehetősége a könyvtári szolgáltatási pontokon 2015 óta minden évben bővült, ám az emelkedés üteme lassú, 2015-től

évente haladva 4, 1, 3, 1, majd 1 százalékos volt, ami előrevetíti a további lassulást vagy stagnálást. A 2021-ben adatlapot beküldő 3 889 könyvtári szolgáltatási pont mindössze 12%-a nem biztosít internethasználati lehetőséget. Ez az arány a közkönyvtárakban 9%, a szakkönyvtárakban pedig 41% (3. ábra).

Internethasználat lehetősége a könyvtári szolgáltatási pontokon

3. ábra: Internethasználat lehetősége a könyvtári szolgáltatási pontokon

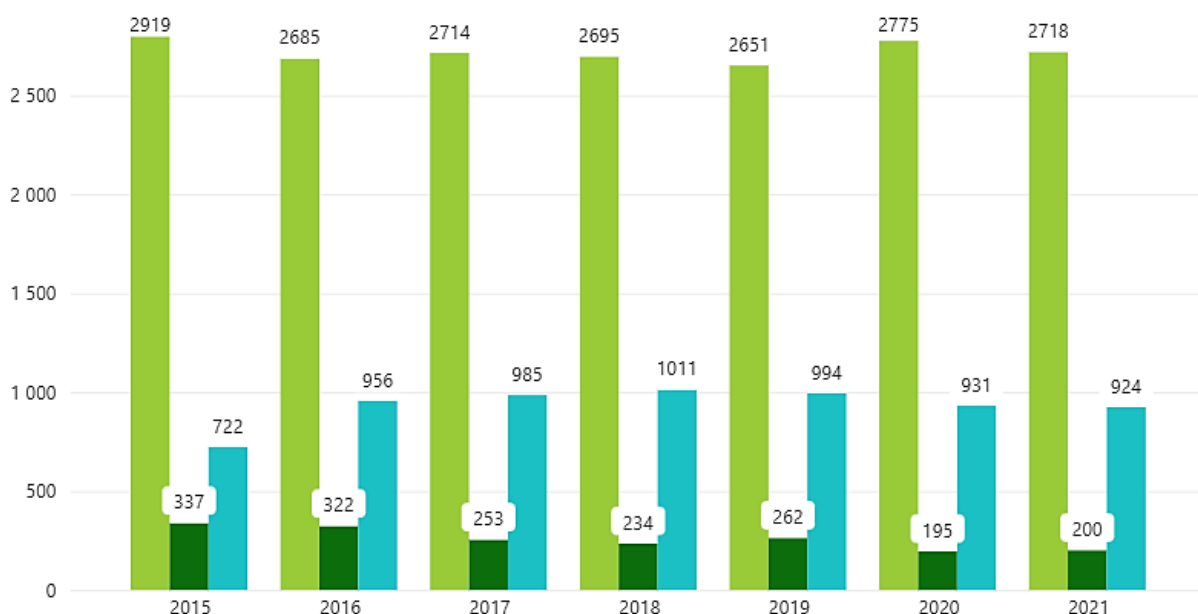
4. SAJÁT, NYILVÁNOSAN ELÉRHETŐ DIGITALIZÁLT TARTALOM, SZAKMAI ADATBÁZIS

A nyilvános digitalizált tartalmakat, szakmai adatbázisokat elérhetővé tevő könyvtári szolgáltatási pontok számában kismértékű ingadozás, de inkább stagnálás figyelhető meg 2016 és 2021 között. Jelentősebb változás legutol-

jára 2015 és 2016 között volt kimutatható, akkor a saját online tartalmakat, adatbázisokat elérhetővé tevő könyvtári szolgáltatási pontok száma 25%-kal emelkedett, azóta a számuk lényegesen nem változott, ám 2019 és 2021 között a kizárólag helyben elérést biztosítók száma 262-ről 200-ra csökkent, ami 24%-os változás. 2019 és 2021 között csökkent azok száma is, akik azt válaszolták, hogy nincs ilyen jellegű szolgáltatásuk (4. ábra).

Saját, nyilvánosan elérhető digitalizált tartalom, szakmai adatbázis

● nincs ● van, csak helyben elérhető ● van, online

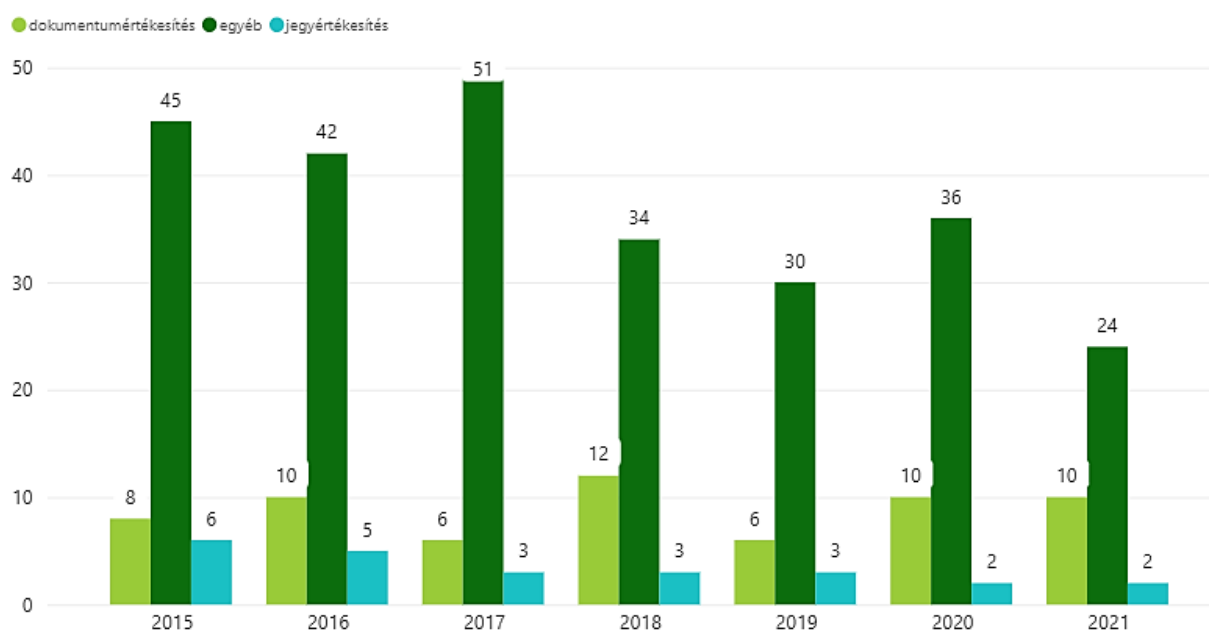
4. ábra: Saját, nyilvánosan elérhető digitalizált tartalom, szakmai adatbázis

5. ONLINE SZOLGÁLTATÁS- VAGY TARTALOMÉRTÉKESÍTŐ RENDSZERREL RENDELKEZŐ KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSI PONTOK

Az online szolgáltatás- vagy tartalomértékesítő rendszer nem számít elterjedtnak a könyvtári szolgáltatási pontok körében. Dokumentumértékesítő rendszert 2015 óta mindössze nyolc-

tíz könyvtári szolgáltatási pont üzemeltet, jegyértékesítőt 2015-ben 6, 2021-ben pedig már csak 2. Az egyéb kategóriába sorolt online szolgáltatás- vagy tartalomértékesítő rendszerrel némileg többen rendelkeznek: 2015-ben 45-en, 2017-ben már 51-en. 2017 és 2021 között csökkenés következett be ezen a téren: 2021-ben már csak 24 könyvtári szolgáltatási pont jelezte, hogy van ilyen rendszere (5. ábra).

Online szolgáltatás- vagy tartalomértékesítő rendszerrel rendelkező könyvtári szolgáltatási pontok

5. ábra: Online szolgáltatás- vagy tartalomértékesítő rendszerrel rendelkező könyvtári szolgáltatási pontok

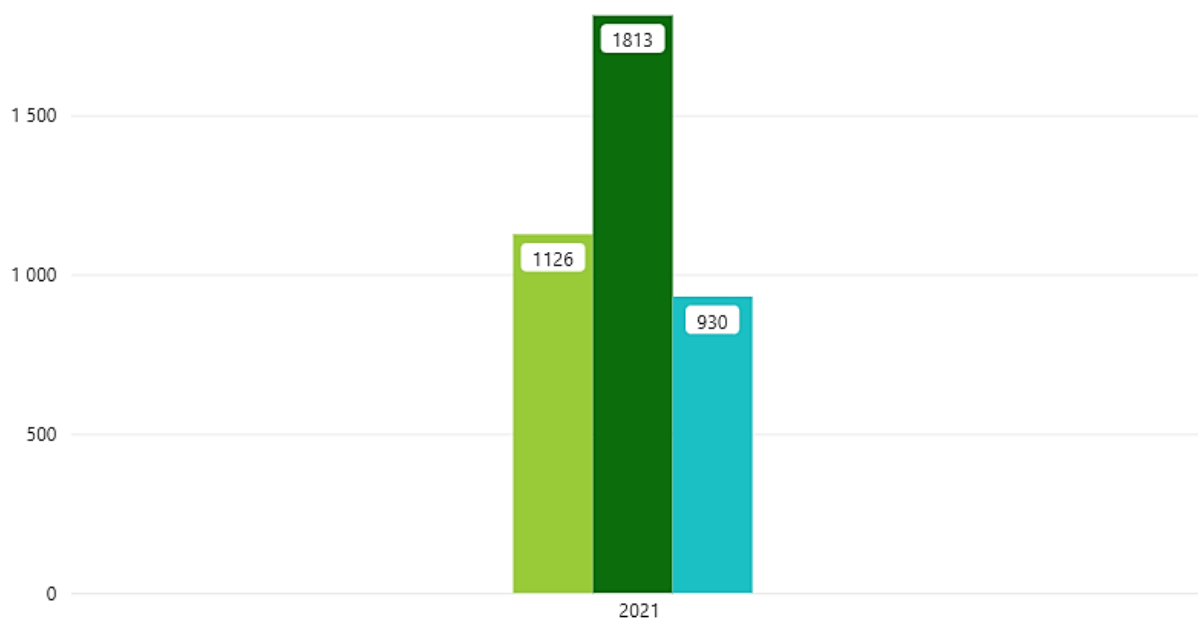
6. HASZNÁLT-E A KÖNYVTÁR INTEG-RÁLT KÖNYVTÁRI RENDSZERT (IKR) 2021-BEN?

A könyvtári szolgáltatási pontok több mint 74%-a használt valamilyen integrált könyvtári rendszert 2021-ben, ez 2 939 szolgáltatási pontot

takar. Jelentős részük, 1 813 hely az ellátó könyvtáréval azonos rendszert használ, azaz sok ellátott szolgáltatóhelynek nincs saját integrált könyvtári rendszere, azt az ellátó könyvtár biztosítja számára. (6. ábra).

Használ-e a könyvtár integrált könyvtári rendszert (IKR) 2021-ben?

● igen ● igen, az ellátó könyvtáréval azonosat ● nem

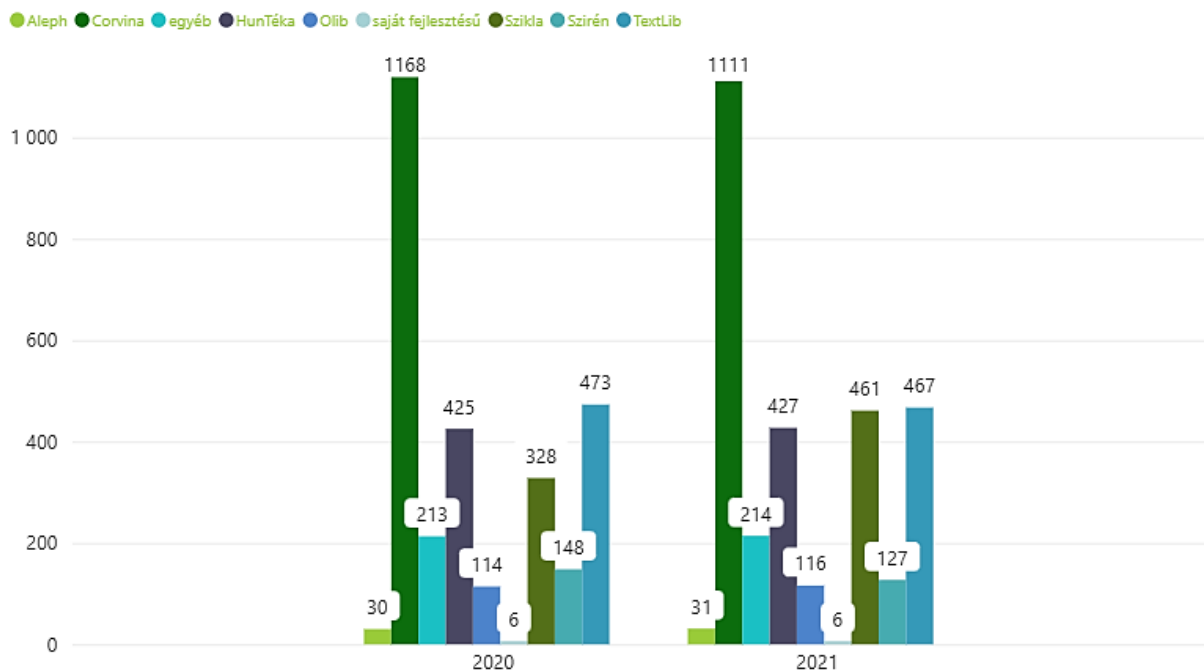
6. ábra: Használ-e a könyvtár integrált könyvtári rendszert (IKR) 2021-ben?

7. A HASZNÁLT INTEGRÁLT KÖNYVTÁRI RENDSZER TÍPUSA

Az integrált könyvtári rendszert használó könyvtári szolgáltatási pontok körében messze a Corvina a legnépszerűbb rendszer, 1 111-en használták 2021-ben. A második a sorban a

TextLib 467 használóval, ezt követi a Szikla 461-gyel, a HunTéka 427-tel, a Szirén 127-tel, az Olib 116-tal és az Aleph 31-gyel. 214 olyan könyvtári szolgáltatási pont van, amely valamilyen egyéb, nem saját maga által fejlesztett integrált könyvtári rendszert használ, további 6 könyvtár pedig saját fejlesztésű rendszert alkalmaz (7. ábra).

A használt integrált könyvtári rendszer típusa

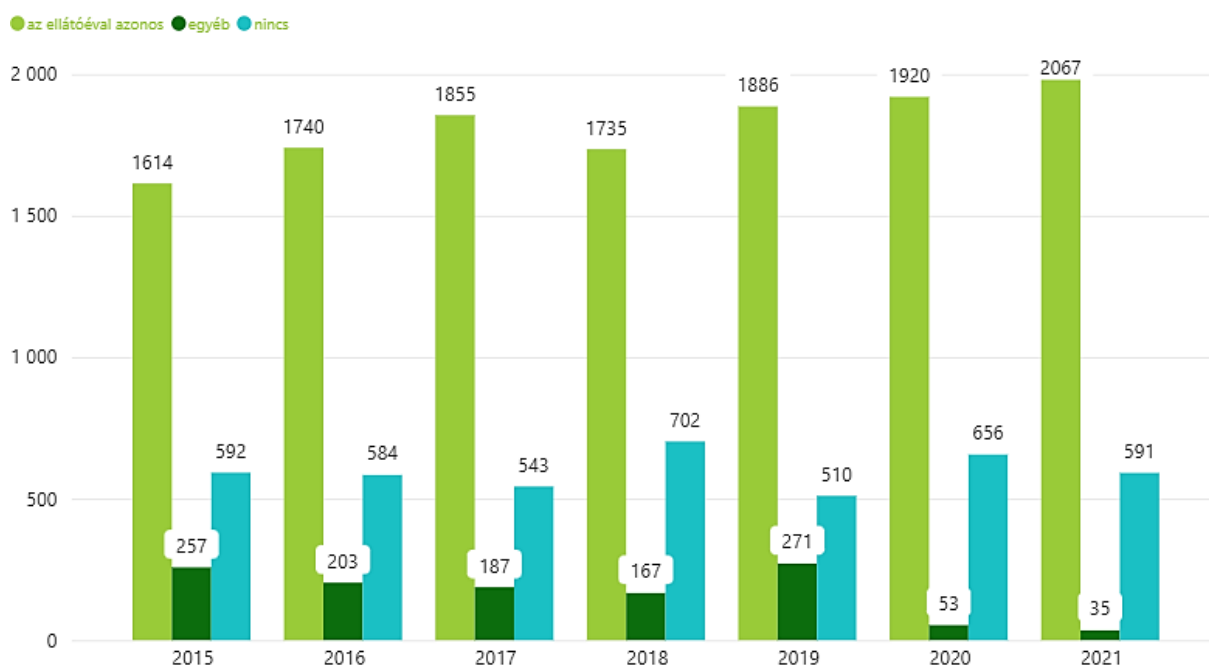
7. ábra: A használt integrált könyvtári rendszer típusa

8. A KSZR-SZOLGÁLTATÓHELYEKEN HASZNÁLT INTEGRÁLT KÖNYVTÁRI RENDSZER TÍPUSA

A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR) keretében működő könyvtári szolgáltatási pontok közel 85%-ában használtak integrált könyvtári rendszert 2021-ben, ami nagyságrendileg megegyezik a 2015-ös értékkel. Az egyéb típust választók száma viszont jelentősen csökkent,

2015-ben még 257-en választották ezt, 2021-ben már csak 35-an. Ezzel párhuzamosan nőtt azon szolgáltatási pontok száma, amelyek az ellátó könyvtáréval azonos integrált könyvtári rendszert használnak, 2015 és 2021 között 22%-os volt az emelkedés. Ez utóbbi adat, együttesen nézve az egyéb válaszok arányának csökkenésével, arra enged következtetni, hogy egyre kevesebb szolgáltatási ponton üzemeltetnek saját IKR-t, mivel inkább az ellátó könyvtárét veszik igénybe (8. ábra).

A KSZR szolgáltató helyeken használt integrált könyvtári rendszer (IKR) típusa

8. ábra: A KSZR-szolgáltatóhelyeken használt integrált könyvtári rendszer (IKR) típusa

KÉSZÍTETTE

Nagy Andor

OLVASÓSZERKESZTŐ

Szabó Piroska

FELELŐS KIADÓ

Szüts Etele
igazgató
Könyvtári Intézet

A KÉZIRAT LEZÁRÁSA

2022. november 15.

2015–2021 (2022. évi szám)

ISSN 2939-7464

ORSZÁGOS
SZÉCHÉNYI
KÖNYVTÁR

KÖNYVTÁRI INTÉZET